

**WEWNĄTRZSZKOLNY
SYSTEM
DORADZTWA ZAWODOWEGO**

Białystok, 2017/2018 r.

Spis treści

Wstęp

- I Podstawowe pojęcia
- II Podstawowe przepisy prawa polskiego i unijnego dotyczące doradztwa zawodowego
- III Funkcjonowanie wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego w VII LO w Białymstoku
- IV Działalność szkolnego doradcy zawodowego w ramach WSDZ

WSTĘP

W sytuacji wciąż dużego bezrobocia w Polsce, pomoc doradców zawodowych powinna być dostępna na każdym etapie życia człowieka. Coraz częściej, bowiem będzie on zmuszony wielokrotnie zmieniać zawód, uzupełniać kwalifikacje oraz poszukiwać pracy. Ciągłe podnoszenie kwalifikacji i ich zmiana stają się czynnikami na trwałe wpisanymi w życiorys zawodowy każdego pracownika. Stąd też ważnym elementem modernizacji systemu edukacji, w tym głównie systemu edukacji zawodowej, staje się wyposażenie uczniów w umiejętności przydatne w podejmowaniu racjonalnych decyzji dotyczących wyboru zawodu, które rzutować będą na dalszy przebieg kariery zawodowej młodego człowieka. Oznacza to konieczność stworzenia takiego systemu doradztwa zawodowego, który zapewni uczniom nie tylko poznanie możliwości zdobycia zawodów oferowanych przez szkoły oraz wymagań, jakie stawiają one kandydatom, ale umożliwi także rozwijanie świadomości własnych uzdolnień, posiadanych umiejętności kwalifikacji i zainteresowań - w aspekcie życzeniowym i rzeczywistym. Ponadto tworzony system doradztwa winien zapewnić poznanie procesu aktywnego poszukiwania pracy, podejmowania decyzji oraz uświadomienie konsekwencji dokonywanych wyborów. Wreszcie powinien stworzyć możliwość kształcenia umiejętności radzenia sobie ze zmianami poprzez rozwijanie umiejętności adaptacyjnych oraz umiejętności wychodzenia naprzeciw nowym sytuacjom i nowym wyzwaniom.

Tym wyzwaniom próbuje sprostać Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego (WSDZ) oraz zatrudniony w szkole doradca zawodowy koordynujący jego działanie.

WSDZ stwarza uczniowi realną możliwość zdobycia wiedzy i umiejętności niezbędnych do odnalezienia swojego miejsca na drodze kariery zawodowej - poznania siebie i własnych predyspozycji zawodowych, zasad rządzących rynkiem pracy, uzyskania informacji o lokalnym rynku pracy, zaplanowania własnej kariery zawodowej.

I PODSTAWOWE POJĘCIA:

PORADNICTWO ZAWODOWE

Długofalowe i wieloetapowe działania wychowawcze, towarzyszące jednostce w trakcie jej rozwoju zawodowego. Obejmuje ono udzielanie pomocy uczniom i dorosłym w planowaniu, tworzeniu i rozwoju kariery zawodowej, przynoszącej jednostce satysfakcję i zawodowy sukces.

(por.: *Ogólne zasady funkcjonowania poradnictwa zawodowego w systemie urzędów pracy*. (1996) Wyd. KUP. s. 4, maszynopis)

ORIENTACJA ZAWODOWA

Działania wychowawcze szkoły, rodziców i innych osób, grup i instytucji - mające na celu przygotowanie młodzieży do planowania kariery zawodowej, których ważnym elementem jest podejmowanie kolejnych decyzji wyboru zawodu i szkoły.

(por.: K. Lelińska: *Założenia i kierunki rozwoju poradnictwa zawodowego w warunkach reformy edukacji* (1999) Problemy poradnictwa psychologiczno - pedagogicznego. Nr 2/11. s. 29)

DORADZTWO ZAWODOWE

Świadczenie pomocy w dokonywaniu kolejnych decyzji wyboru zawodu lub pracy w formie indywidualnej porady zawodowej, poprzez analizę pola problemowego jednostki i udzielenie jej informacji zawodowych, podawanie wskazówek, sugestii oraz instrukcji.

(por.: K. Lelińska: *Założenia i kierunki rozwoju poradnictwa zawodowego w warunkach reformy edukacji*, (1999) Problemy poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego Nr 2/11. s. 29)

DORADCA ZAWODOWY

Osoba udzielająca pomocy, w formie grupowych i indywidualnych porad zawodowych, młodzieży i osobom dorosłym w wyborze zawodu, kierunku kształcenia i szkolenia, uwzględniając ich możliwości psychofizyczne i sytuację życiową a także potrzeby rynku pracy oraz możliwości systemu edukacyjnego, współpracując z rodzicami i nauczycielami w procesie orientacji zawodowej uczniów oraz wykorzystując w tym celu wiedzę o zawodach, znajomość psychologicznych i pedagogicznych technik, diagnozę rynku pracy oraz techniczne środki przekazywania informacji zawodowej.

(por.: *Klasyfikacja Zawodów i Specjalności. 1995. Wyd. MPiPS. Tom V, Zeszyt 2 cz. II. s. 497*)

INFORMACJA ZAWODOWA

Zbiory danych potrzebnych jednostce do podejmowania kolejnych decyzji zawodowych oraz związanych z zatrudnieniem. Zakres treści, metod i kanały przekazywanych informacji są dostosowane do etapu rozwoju zawodowego jednostki oraz rodzajów podejmowanych decyzji.

(por.: K. Lelińska: *Przygotowanie uczniów do wyboru zawodu metodą zajęć praktycznych.* (1985). WSiP. s. 35)

INFORMACJA EDUKACYJNA

Zbiory danych potrzebnych jednostce do podejmowania decyzji związanych z dalszym kształceniem. (opr. G. Sołtyśńska)

ZAWÓD

Wewnętrznie spójny system czynności wymagający określonych kwalifikacji, wykonywanych w uregulowany sposób i systematycznie, stanowiący podstawę utrzymania i zapewniający pozycję w społeczeństwie.

(por.: J. Szczepański: *Czynniki kształtujące zawód i strukturę zawodową. Socjologia zawodów.* (1965) KiW.)

WEWNĄTRZSZKOLNY SYSTEM DORADZTWA

Ogół działań podejmowanych przez szkołę w celu przygotowania uczniów do wyboru zawodu, poziomu i kierunku kształcenia. (opr. A. Łukaszewicz)

II PODSTAWOWE PRZEPISY PRAWA POLSKIEGO I UNIJNEGO DOTYCZĄCE DORADZTWA ZAWODOWEGO - regulujące kwestie udzielania pomocy w wyborze zawodu, kierunku kształcenia oraz wprowadzające doradztwo zawodowe do szkół:

- Memorandum dotyczące kształcenia ustawicznego, uchwalone przez Komisję Europejską w 2000 r. jako jedno z 6 głównych założeń wymienia zalecenie dotyczące profesjonalnej pomocy doradczej dla uczniów w zakresie planowania kariery zawodowej. Zdecydowana większość państw Unii Europejskiej już od dawna stosuje to zalecenie w praktyce.
- Rezolucja Rady Unii Europejskiej z 18 Maja 2004 - 9286/04 jest to najważniejszy do tej pory dokument wydany przez Unię Europejską dotyczący poradnictwa zawodowego. „wszyscy obywatele Europy powinni mieć dostęp do usług związanych z poradnictwem, informacją zawodową i planowaniem kariery na każdym etapie swojego życia”.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 1996 r., Nr 67, poz. 329 ze zm.) zobowiązuje placówki oświatowe do "przygotowania uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia". Również ramowe statuty szkół ponadpodstawowych nakładają na dyrektorów i rady pedagogiczne "obowiązek organizacji wewnątrzszkolnego systemu poradnictwa zawodowego oraz zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu".
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 11, poz. 114), w którym zawarte są postanowienia:
 - Dobrowolność i nieodpłatność tej pomocy

- Formy pomocy pedagogiczno-psychologicznej (indywidualne i grupowe zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu, porady dla uczniów)
- **Podmioty** organizujące i udzielające pomoc psychologiczno-pedagogiczną (dyrektor szkoły lub placówki, pedagog, psycholog, logopeda, **doradca zawodowy**)

Definicja pomocy pedagogiczno-psychologicznej (w odniesieniu do doradztwa zawodowego) :

- rozpoznawanie potencjalnych możliwości oraz indywidualnych potrzeb ucznia i umożliwianie ich zaspokojenia,
- wspieranie uczniów, metodami aktywnymi, w dokonywaniu wyboru kierunku dalszego kształcenia, zawodu i planowaniu kariery zawodowej oraz udzielanie informacji w tym zakresie,
- wspieranie nauczycieli w organizowaniu wewnątrzszkolnego systemu doradztwa oraz zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu.

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do publicznych przedszkoli, szkół oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (Na podstawie art. 22 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329, ze zm.), zostały w nim określone m.in. **DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z REKRUTACJĄ UCZNIÓW DO SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH.**)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. Nr 228) na podstawie art. 71 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.), m.in. zapis, że w każdej szkole powinna być wyznaczona **OSOBA REALIZUJĄCA ZADANIA DORADCY ZAWODOWEGO**
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 228, poz. 532)
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 59) wchodząca w życie z dniem 1 września 2017

III FUNKCJONOWANIE WEWNĄTRZSZKOLNEGO SYSTEMU DORADZTWA ZAWODOWEGO W VII LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM

- Osobą odpowiedzialną za realizację WSDZ w VII LO w Białymstoku jest dyrektor szkoły oraz szkolny doradca zawodowy.
- Osoby współuczestniczące

- Pedagodzy szkolni
- Wychowawcy klas
- Bibliotekarze
- Pielęgniarka szkolna
- Nauczyciele (w szczególności przedsiębiorczości i przedmiotów zawodowych)
- Instytucje zajmujące się kształtowaniem kariery zawodowej (PUP, Komenda OHP, Biura Karier itp.).

✓ **Potrzeba Wewnętrznszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego w szkole**

Stworzenie Wewnętrznszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego, w ramach którego zatrudniony w szkole doradca pomaga uczniom w samopoznaniu własnych predyspozycji zawodowych i osobowych, ich potrzeb, uzdolnień, zainteresowań, możliwości, umiejętności, systemu wartości; pomaga w przygotowaniu do wejścia na rynek pracy i w złagodzeniu startu zawodowego. U podstaw wprowadzenia WSDZ w szkołach leży przekonanie, że środowisko szkolne odgrywa szczególną rolę w kształtowaniu decyzji zawodowych uczniów.

Bazując na koncepcji rozwoju zawodowego E. Ginzburga, który na podstawie badań empirycznych wyróżnił trzy okresy w procesie wyboru zawodu, tj.:

1. okres wyboru na podstawie fantazji, występujący przed okresem dojrzewania płciowego /do 11 roku życia/,
2. okres wyboru próbnego, występujący w okresie adolescencji /11 - 17 rok życia/, a w nim podokresy:
 - zainteresowań,
 - zdolności,
 - wartości,
 - przejściowy.
3. okres realistycznego wyboru, trwający do wczesnej dorosłości /od 17 roku życia/ z następującymi podokresami:
 - eksploracji,
 - krystalizacji,
 - specyfikacji.

Ważnym wydaje się stworzenie realnych możliwości, by właśnie doradca zawodowy, w ramach Wewnętrznszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego, wspierał ucznia w przechodzeniu przez te okresy, dostarczał mu niezbędnych informacji, kształtował przydatne umiejętności i cechy zachowania.

- **Założenia Wewnątrzszkolnego Systemu Doradztwa Zawodowego**
- ✓ Wybór zawodu nie jest pojedynczym, świadomym aktem decyzyjnym, ale procesem rozwojowym i stanowi sekwencję decyzji podejmowanych na przestrzeni wielu lat życia,
- ✓ Preferencje zawodowe wywodzą się z doświadczeń dzieciństwa i rozwijają się wraz z upływem czasu,
- ✓ Na wybór zawodu wpływają głównie wartości, czynniki emocjonalne, rodzaj i poziom wykształcenia oraz wpływ środowiska.
- ✓ Obejmuje indywidualną i grupową pracę z uczniami, rodzicami i nauczycielami (Radą Pedagogiczną).
- ✓ Ma charakter planowych działań (działania w ramach WSDZ nie mogą mieć charakteru doraźnego, sporadycznego, niezaplanowanego).
- ✓ Koordynowany jest przez szkolnego doradcę zawodowego.

Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego

- ✓ **W ramach pracy z nauczycielami (Radą Pedagogiczną) obejmuje:**
Utworzenie i zapewnienie ciągłości działania wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zgodnie ze statutem szkoły.
 - Określenie priorytetów dotyczących orientacji i informacji zawodowej w ramach programu wychowawczego szkoły na każdy rok nauki.
 - Określenie priorytetów dotyczących gromadzenia informacji i prowadzenia poradnictwa zawodowego w szkole.
 - Realizację działań z zakresu przygotowania uczniów do wyboru drogi zawodowej i roli pracownika.
 - Identyfikację potrzeb i dostosowanie oferty edukacyjnej placówki do zmian na rynku pracy.
- ✓ **W ramach pracy z rodzicami obejmuje:**
Prezentację założeń pracy informacyjno-doradczej szkoły na rzecz uczniów.
 - Zajęcia psychoedukacyjne służące wspomaganie rodziców w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych przez ich dzieci.
 - Włączanie rodziców, jako przedstawicieli różnych zawodów, do działań informacyjnych szkoły.
 - Przedstawienie aktualnej i pełnej oferty edukacyjnej szkolnictwa na różnych jego poziomach.
 - Indywidualną pracę z rodzicami uczniów, którzy mają problemy: zdrowotne, emocjonalne, decyzyjne, intelektualne, rodzinne itp.
 - Gromadzenie, systematyczna aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjno-zawodowej.
 - Przedstawienie możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy.

- ✓ **W ramach pracy z uczniami obejmuje:**
 - Poznanie siebie, zawodów, udzielanie informacji edukacyjnej i zawodowej.
 - Autodiagnozę preferencji i zainteresowań zawodowych.
 - Analizę potrzeb rynku pracy i możliwości zatrudnienia na rynku pracy.
 - Indywidualną pracę z uczniami mającymi problemy z wyborem szkoły i zawodu.
 - Pomoc w planowaniu rozwoju zawodowego.
 - Konfrontowanie samooceny uczniów z wymaganiami szkół i zawodów,
 - Pomoc w wyborze i nabywaniu kwalifikacji zawodowych.
 - Pomoc w budowaniu kolejnych etapów rozwoju edukacyjno-zawodowego.
 - Określenie zgodności predyspozycji uczniów z realizowanym kierunkiem kształcenia.
 - Wskazywanie możliwości kształcenia w systemie pozaoświatowym,
 - Poruszanie się na rynku pracy.
 - Przygotowanie do samodzielności w trudnych sytuacjach życiowych: egzamin, poszukiwanie pracy, podjęcie roli pracownika, zmiana zawodu, adaptacja do nowych warunków, bezrobocie.

IV DZIAŁALNOŚĆ SZKOLNEGO DORADCY ZAWODOWEGO W RAMACH WSDZ

1. Status doradcy zawodowego

Szkolny doradca zawodowy jest etatowym pracownikiem szkoły z wydzielonym pensum godzin (10h tygodniowo) na realizację zadań zgodnych z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 11, poz. 114).

Stanowisko szkolnego doradcy zawodowego w VII Liceum Ogólnokształcącym w Białymstoku zostało utworzone w roku szkolnym 2010/2011.

2. Uzasadnienie potrzeby utworzenia stanowiska szkolnego doradcy zawodowego w VII Liceum Ogólnokształcącym w Białymstoku

- Potrzeba profesjonalnej pomocy, usytuowanej blisko ucznia, zwiększającej trafność podejmowanych decyzji edukacyjnych i zawodowych, minimalizującej koszty psychiczne wynikające z niewłaściwych wyborów i koszty materialne związane z dojazdem do placówek specjalistycznych.

- Zagwarantowanie systematycznego oddziaływania na uczniów w ramach planowych działań realizowanych metodami aktywnymi (warsztaty, zajęcia aktywizujące).
- Udzielanie uczniom pomocy w wyborze i selekcji informacji dotyczących edukacji i rynku pracy.
- Obniżenie społecznych kosztów kształcenia dzięki poprawieniu trafności wyborów.
- Dostosowanie rozwiązań polskich do standardów krajów UE

3. Cele działania szkolnego doradcy zawodowego

- Przygotowanie młodzieży do trafnego wyboru zawodu i drogi dalszego kształcenia oraz opracowania indywidualnego planu kariery edukacyjnej i zawodowej.
- Przygotowanie ucznia do radzenia sobie w sytuacjach trudnych, takich jak:
 - bezrobocie,
 - problemy zdrowotne,
 - adaptacja do nowych warunków pracy i mobilności zawodowej.
- Przygotowanie ucznia do roli pracownika.
- Przygotowanie rodziców do efektywnego wspierania dzieci w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych.
- Pomoc nauczycielom w realizacji tematów związanych z wyborem zawodu w ramach lekcji przedmiotowych.
- Wspieranie działań szkoły mających na celu optymalny rozwój edukacyjny i zawodowy ucznia.

4. Zadania szkolnego doradcy zawodowego

- Systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na informacje i pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej.
- Gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia
- Wskazywanie osobom zainteresowanym (młodzieży, rodzicom, nauczycielom) źródeł dodatkowej, rzetelnej informacji na poziomie regionalnym, ogólnokrajowym, europejskim na temat:
 - rynku pracy,
 - trendów rozwojowych w świecie zawodów i zatrudnienia,
 - wykorzystania posiadanych uzdolnień i talentów w różnych obszarach świata pracy,
 - instytucji i organizacji wspierających funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w życiu codziennym i zawodowym,
 - alternatywnych możliwości kształcenia dla młodzieży z problemami
 - programów edukacyjnych Unii Europejskiej.

- Udzielanie indywidualnych porad edukacyjnych i zawodowych uczniom i ich rodzicom.
- Prowadzenie grupowych zajęć aktywizujących, wspierających uczniów w świadomym planowaniu kariery i podjęciu roli zawodowej poprzez przygotowanie ich do aktywnego poszukiwania pracy, prezentowania się na rynku pracy oraz wyposażenie ich w wiedzę na temat reguł i trendów rządzących rynkiem pracy.
- Kierowanie w sprawach trudnych, do specjalistów: doradców zawodowych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych i urzędach pracy, lekarzy itp.
- Koordynowanie działalności informacyjno - doradczej szkoły
- Wspieranie rodziców i nauczycieli w działaniach doradczych poprzez organizowanie spotkań szkoleniowo-informacyjnych, udostępnianie im informacji i materiałów do pracy z uczniami itp.
- Współpraca z Radą Pedagogiczną w zakresie:
 - tworzenia i zapewnienia ciągłości działań wewnątrzszkolnego systemu doradztwa, zgodnie ze statutem szkoły,
 - realizacji zadań z zakresu przygotowania uczniów do wyboru drogi zawodowej.
- Systematyczne podnoszenie własnych kwalifikacji.
- Wzbogacanie warsztatu pracy o nowoczesne środki przekazu informacji (internet, CD, wideo itp.) oraz udostępnianie ich osobom zainteresowanym.
- Prowadzenie odpowiedniej dokumentacji udzielanych porad i osób korzystających z usług doradcy zawodowego.
- Współpraca z instytucjami wspierającymi wewnątrzszkolny system doradztwa: kuratoria oświaty, centra informacji i planowania kariery zawodowej, poradnie psychologiczno - pedagogiczne, powiatowe urzędy pracy, uczelnie wyższe, szkoły policealne i inne.

5. Formy działań realizowanych w ramach WSDZ

- Informacja edukacyjno - zawodowa
- Poradnictwo indywidualne
- Poradnictwo grupowe
- Współpraca wewnątrzszkolna i zewnątrzszkolna.